

DE KWESTIE

Begin april schikte KPMG Nederland voor een recordbedrag van 25 miljoen dollar met de Amerikaanse toezichthouder op het accountantsberoep, de PCAOB. De belangrijkste les uit die kostbare afspraak: je kunt maar beter meewerken met een onderzoek van de waakhond uit de VS. Hoe bozer, hoe duurder.

TEKST MARC SCHWEPPE BEELD SHUTTERSTOCK

Een Amerikaanse waakhond moet je niet boos maken

Sinds december 2022 is ook binnen het Nederlandse beroep examenfraude (lees: het ongeoorloofd intern delen van vragen en antwoorden van toetsingen) een stevig onderwerp op de agenda van het accountantsberoep. Bij alle zes Nederlandse oob-accountantsorganisaties lopen, op verzoek van toezichthouder AFM, onderzoeken naar mogelijke misstanden. Dat begon met het naar buiten komen van grootschalige examenfraude bij KPMG, na meldingen door klokkenluiders.

Omdat KPMG Nederland ook in de VS cliënten bedient, valt de Nederlandse organisatie onder het toezicht van de Amerikaanse toezichthouder Public Company Accounting Oversight Board (PCAOB). Op 10 april wordt duidelijk dat die niet met zich laat spotten. De PCAOB legt KPMG Accountants Nederland een boete op van 25 miljoen dollar, in verband met examenfraude en de wijze van omgaan daarmee. Het gaat om de hoogste boete die de PCAOB ooit heeft opgelegd. Bij KPMG is door honderden professionals examenfraude gepleegd, waaronder partners en het hoofd van de assurancepraktijk, zo stelt de PCAOB, die ook een uitgebreid feitenrelaas publiceert.

De Amerikaanse toezichthouder spreekt van een wijdverbreide uitwisseling van vragen en antwoorden bij toetsen en examens, in een cultuur waarbij grootschalige examenfraude kon ontstaan en lang voortduurde. Maar de PCAOB is vooral boos omdat KPMG de zaak lang onder de pet hield. Gedurende zeker vijf jaar fraudeerden honderden professionals bij het maken van examens, maar KPMG zou daarover tegenover de toezichthouder bij herhaling onjuiste informatie hebben verstrekt.

Schikking

Formeel is sprake van een schikking van KPMG met de PCAOB, die wordt betaald door de Nederlandse partners van KPMG, zonder de beschuldigingen toe te geven of te ontkennen. De PCAOB gebruikt het boetebedrag voor trainingsprogramma's. De Nederlandse toezichthouder AFM heeft zelf niet de mogelijkheid om een dergelijke schikking aan te bieden, daarom is in overleg met de PCAOB hiertoe besloten. Dat zorgt ook voor een "sterk signaal" naar het beroep en de samenleving, aldus de AFM. De hele kwestie doet "zeker geen goed voor de reputatie van KPMG en de Nederlandse auditprofessie, laat dat helder zijn", stelt AFM-bestuurder Hanzo van Beusekom bij een persconferentie die samen met de PCAOB wordt gehouden.

KPMG gaat in een eigen persbericht door het stof. Ceo Stephanie Hottenhuis noemt de conclusies "beschamend", de boete fors en biedt namens de organisatie verontschuldiging aan bij klanten en stakeholders. Het kantoor heeft naar eigen zeggen sancties opgelegd aan medewerkers "van alle niveaus van senioriteit", wat voor sommigen vertrek uit de organisatie betekent.

Wapens

Bij de genoemde persconferentie schuiven de grote media aan, dus haalt de boete voor KPMG het NOS-Journaal die avond, plus de kolommen van de grote kranten. Het FD brengt het nieuws op de voorpagina en vervolgt de berichtgeving met een analyse, waarin wordt gesproken over een "schokgolf" in de accountancy, en een redactioneel commentaar. De krant noemt dit "bij uitstek het moment"

om de AFM meer mogelijkheden te geven om “vaker en dieper” onderzoek te kunnen doen bij kantoren, “zodat die zaken niet langer geruime tijd verborgen kunnen houden”. Bovendien zou de AFM ook “net zulke wapens” moeten krijgen als de Amerikaanse collega’s voor het “afhandelen en handhaven van dit soort kwesties”. Later publiceert het FD ook nog een uitgebreide reconstructie over de kwestie.

Bestuurlijk falen

Eerder stond hoogleraar Marcel Pheijffer in zijn column op Accountant.nl dan al uitgebreid stil bij het feitenrelaas van de PCAOB. De casus gaat over bestuurlijk falen van de organisatie, zo benadrukt hij. “Het gehele feitenrelaas van de PCAOB overziende is volstrekt helder dat de hoogte van de *civil money penalty* in belangrijke mate is beïnvloed door de handelwijze van de KPMG-top.”

Hoe nu verder, vraagt Pheijffer zich af. “KPMG is de eerste in een rijtje. De onderzoeken bij en naar BDO, Deloitte, EY, Mazars en PwC lopen nog. Wordt daar ook een beerput opengetrokken?” Die vraag is tot op heden nog niet beantwoord. Zeker is alleen dat al eerder een bestuurder vertrok bij Deloitte vanwege de kwestie en recent ook bij BDO,

‘Dat de AFM niet over “hetzelfde wapenarsenaal” beschikt als de PCAOB, “moet zo snel mogelijk politiek worden gerepareerd”’

zonder de naam van de betrokkene bekend te maken. Bij Mazars is een signaal afgegeven over mogelijke examenfraude, bij EY en PwC nog niet.

Te passief

“Waar toezichthouders handelen en ingrijpen, blijken bestuurders en commissarissen te passief”, aldus Pheijffer in een andere column over de kwestie in het FD. Volgens de hoogleraar is het “niet te verkopen” dat een Amerikaanse toezichthouder boetes kan innen voor misstanden die in Nederland plaatsvinden. Dat de AFM niet over “hetzelfde wapenarsenaal” beschikt als de PCAOB, “moet zo snel mogelijk politiek worden gerepareerd”, meent ook hij. Pheijffer doet daarnaast een beroep op de NBA om de tuchtrechter in te schakelen. Daarvoor is wel nodig dat de beroepsorganisatie beschikt over de namen en dossiers van betrokkenen.

Terwijl accountants van KPMG tijdens meerdere aandeelhoudersvergaderingen excuses maken voor de kwestie, dringt de NBA inderdaad aan op tuchtrechtelijke maatregelen. Eerder stuurde de beroepsorganisatie daarover al een brief aan de zes oob-kantoren. “Wij begrijpen het als kantoren terughoudend zijn, wanneer wij als NBA zeggen dat tuchtrechtelijke opvolging nodig is. Ze hebben de neiging om dit zelf op te lossen”, aldus NBA-voorzitter Kris Douma. “Wij moeten echter aan de samenleving laten zien dat de sector bereid is tot en beschikt over een gezond zelfreinigend vermogen.”

In een brief aan alle reguliere vergunninghouders met meer dan drie externe accountants, roept de NBA eind april ook die accountantskantoren op intern onderzoek te doen naar examenfraude. Douma geeft aan zich in eerste instantie te willen richten op de ernstigste gevallen. Bij de oob-kantoren worden de desbetreffende dossiers opgevraagd. In een interview op Accountant.nl stelde de NBA-voorzitter “geen heksenjacht” te willen voeren, maar wel nadrukkelijk een rol voor de NBA te zien. “Wij gaan niet over de veroordeling - dat is aan de Accountantskamer - maar we zullen wel zaken aanspannen.”

Daarvoor zijn echter namen en rugnummers nodig en die blijven vooralsnog uit. KPMG heeft de kastanjes uit het vuur gehaald bij de PCAOB; een dure les. Grote vraag is wat er in de loop van dit jaar nog volgt. Zeker is wel dat je een Amerikaanse waakhond niet boos moet maken. ←

